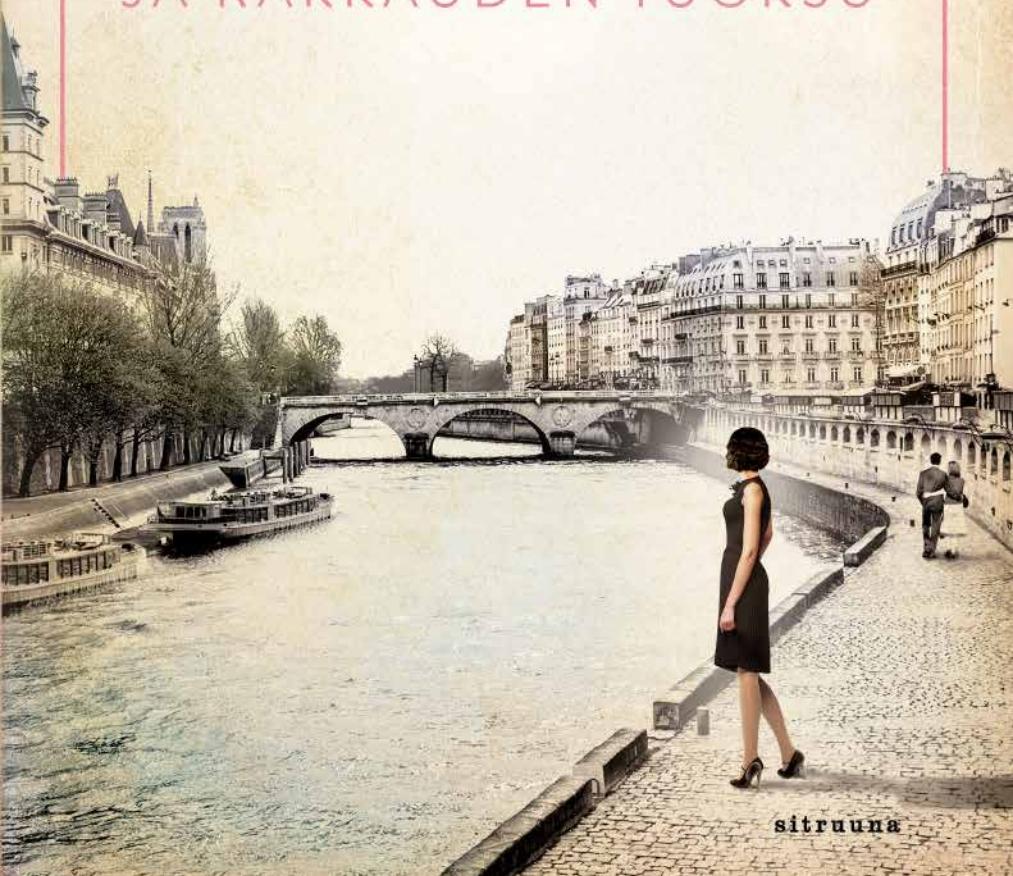

MICHELLE MARLY

MADEMOISELLE

COCO

JA RAKKAUDEN TUOKSU

sitruuna

MICHELLE MARLY

MADemoiselle COCO
JA
RAKKAUDEN TUOKSU

Suomentanut Kirsi Vainionperä / Nuanxed

sitruuna

Saksankielinen alkuteos *Mademoiselle Coco und der Duft der Liebe*

© Aufbau Verlage GmbH & Co. KG, Berlin 2018

(Published with Aufbau Taschenbuch; »Aufbau Taschenbuch«
is a trademark of Aufbau Verlage GmbH & Co. KG)

ISBN 978-952-7471-97-5

1. painos

Sitruuna Kustannus Oy
www.sitruunakustannus.fi

*Kirjoitettu
muistoksi kauniille äidilleni,
joka avasi silmäni muodin maailmaan.*

*Naisella, joka ei käytä hajuvettä,
ei ole tulevaisuutta.*

COCO CHANEL

PROLOGI 1897

Yksi, kaksi, kolme, neljä, viisi... Yksi, kaksi, kolme, neljä, viisi...

Tyttö ei päästänyt ääntäkään, vain huulet liikkuvat. Hän laski hiljaisena mosaiikkikiviä jalkojensa alla. Maahan oli upotettu vuosituhansien aikana kuluneita, rosoisia jokikiviä, jotka muodostivat geometrisia tai mystisiä kuvioita.

Yhdessä oli viisi tähteä, toisessa taas viisi kukkaa tai viisikulmio. Ryhmittely ei ollut sattumaa. Tyttö oli oppinut, että viisi oli sisterssiläisen sääntökunnan jäsenille symbolinen luku. Sitä pidettiin kaikkien asioiden puhtaana ja täydellisenä ruumiillistumana – esimerkiksi ruusuissa oli viidellä jaollinen määrä terälehtiä, ja omenien sekä päärynöiden kodat olivat rakenteeltaan viisisäteisiä. Ihmisillä oli viisi aistia, ja Kristuksen viisi haavaa mainittiin joka hartaudessa. Nunnat eivät kuitenkaan olleet opettaneet hänelle, että viisi oli myös rakkauden ja Venuksen luku, miesten luvun kolme ja naisten luvun kaksi jakamaton summa. Hän oli löytänyt tämän neljätoistavuotiasta tyttöä erityisesti kiinnostavan asian eräästä kirjasta, jota luki salaa ullakolla.

Luostarin kirjasto kätki uumeniinsa mitä ihmeellisimpiä aarteita, kuten keskiaikaiset Bernhard von Clairvaux'n saarnat, joissa hän muistutti munkeille tuoksujen

merkityksestä rukouksissa ja rituaalisessa puhdistautumisessa. Saarnat eivät välttämättä olleet erityisen pöyristyttäviä, mutta eivät myöskään nuorille lukijoille tarkoitettuja. Kyseinen sisterssiläisen sääntökunnan perustaja esimerkiksi kehotti munkkiveljiään kohdistamaan hengellisen katseensa Neitsyt Marian tuoksuviin rintoihin, joista Korkeassa veisussakin lauletaan. Alttarilla käytettiin suitsukkeita, jasmiinia, laventelia ja ruusuja, joiden tuoksu auttoi syventymään mietiskelyyn.

Luostarin puutarhan kasveista uutetut tuoksut jäivät kuitenkin hänen kaltaiselleen yksinäiselle nuorelle tytölle vain kaukaiseksi haaveeksi, samoin kuin ajatus heittäytymisestä rakastavan äidin rehevään syliin. Oppilaat kuurattiin säännöllisesti puhtaiksi pesuvannassa halvalla palasaippualla, jotta pelto- ja keittiötöissä tarttunut lika irtoaisi, eikä lapsista enää huokuisi pelon nostattaman hien ja uupumuksen lemu. *Tuoksusta* ei todellakaan voinut tässä tapauksessa puhua. Orpojen ihosta ei pidetty yhtä hyvää huolta kuin karkeista valkoisista lakanoista, joita pestiin, tarvittaessa korjattiin ja pinottiin siististi viikattuina pesuhuoneeseen.

Yksi, kaksi, kolme, neljä, viisi...

Hän kulutti aikaa laskemalla odottaessaan muiden tyttöjen kanssa, että pappi ottaisi hänen ripittäytymisensä vastaan. Seistään ikuisuudelta tuntuvan ajan asennossa kuin sotilaat kasarmipihalla tytöt astuivat vuorotellen rippituoliin. Koska yksikään lapsi ei jaksanut seistä pitkään hiljaa aloillaan, tyttö tuumi nunnien pakottavan heidät siihen, että heillä olisi edes yksi rikkomus tunnustettavanaan. Sillä yleensä kukaan ei ollut tehnyt syntiä sitten edellisen

lauantain ripin. Täällä tuulisen kallion korkeuksissa, jonne Aubazinen luostari oli 1100-luvulla rakennettu, ei nimittäin ollut juurikaan mahdollisuuksia synnintekoon.

Tyttö oli asunut parisen vuotta tässä syrjäisessä maankolkassa. Vaikka luostari sijaitsi keskellä Ranskaa, se oli niin kaukana Pariisiin vievältä päätieltä, ettei kukaan olisi voinut kuvitellakaan karkaavansa. Oli kulunut yli seitsemänsataa päivää äidin kuolemasta ja siitä hetkestä, kun isä oli pannut hänet hevostäkkiin ja toimittanut sisterssiläisnunnien hoteisiin. Noin vain, aivan kuin hän olisi ollut taakka. Sitten isä oli häipynyt lopullisesti, ja herkkä pieni tyttö oli päätynyt helvettiin. Hän odotti vain hetkeä, jolloin olisi tarpeeksi vanha päästäkseen pois luostarista ja aloittaakseen oman elämänsä. Ehkä ompeluneula olisi ratkaisu. Jos nimittäin oli ompelutaitoinen ja sitkeä, saattaisi ehkä päästä Pariisiin asti ja työhön suureen muotitaloon. Hän oli kuullut puhuttavan siitä, vaikka ei oikein ymmärtänytkään, mitä se tarkoitti.

Se kuulosti kuitenkin lupaavalta. *Muotitalo* oli sana, joka herätti hänessä muistoja kauniista kankaista, kahisevista silkeistä, ihanista röhkelöistä ja mitä hienoimmista pitseistä. Ei sillä, että hänen äitinsä olisi ollut hienostorouva. Äiti oli ollut pesijätär ja isä kulkukauppias. Isä ei ollut koskaan myynyt hienoja esineitä, ja ajatuksissaan tyttö yhdisti kaikki kauniit asiat äitiin. Tyttö ikävöi äitiä niin paljon, että kaipuu tämän turvalliseen syliin teki hänet joskus melkein sairaaksi.

Mutta hänet oli jätetty oman onnensa nojaan, ja nyt hän eli kovassa kurissa, sai rangaistuksia ja toisinaan Jumalan

armosta synninpäästöjä. Ja hän olisi kaivannut ainoastaan hieman hellyyttä. Olikohan se synty, joka hänen pitäisi tunnustaa? Kävisikö salaisuuden taakka joskus niin raskaaksi, ettei hänen sielunsa saisi rauhaa? Ehkä, hän mietti hiljaa. Tai ehkä ei. Hän ei tunnustaisi rippi-isälleen, että halusi vain vähän rakkautta elämäänsä. Ei ainakaan tänään. Eikä luultavasti koskaan.

Hän laski hiljaa lattian mosaiikkikiviä matkalla Aubazinen katedraaliin: *yksi, kaksi, kolme, neljä, viisi...*

ENSIMMÄINEN OSA
1919–1920

1

KELTAISET VALONHEITTIMET HALKOIVAT SEINESTÄ nousevaa sumua, joka kietoi valkoiseen vaippaansa jokirannan saarni-, leppä- ja pyökkipuut. Kuin käärinliina, häivähti Étienne Balsanin mielessä.

Hänen silmiensä eteen piirtyi kuva kuolleesta miehestä, joka makasi maassa: murskaantuneet raajat, palanut iho, ruumis peitetty lakanakankaalla. Puksipuun oksa lojui vainajan jalkojen juurella, ja hänen rinnallaan oli krusifiksi. Miehen pään vieressä oli kulho pyhää vettä kalmanhajua torjumassa. Kynttilöiden valo loi aavemaisia varjoja ruumiiseen, jonka nunnat olivat valmistelleet, jotta näky ei olisi liian synkkä.

Tahtomattaan Étienne yritti kuvitella, miten vääristyneiltä hänen ystävänsä kauniit kasvot nyt näyttäisivät. Hän tunsi ne melkein yhtä hyvin kuin omansa.

Tasaisista piirteistä, kauniisti kaartuvista huulista ja suorasta nenästä ei luultavasti ollut paljonkaan jäljellä, hän ajatteli

itseksensä. Jos auto syöksyi jarruttamatta pengertä alas, törmäsi kallioseinämään ja syttyi tuleen, ei montaakaan luuta jäänyt ehjäksi. Vaatisi varmasti taitoa korjata kuoliaaksi murskaantunut entisen näköiseksi.

Hän tunsi jotakin kosteaa poskellaan. Satoiko autoon sisään? Hän yritti kytkeä tuulilasinpyyhkimen päälle ja etsi sen kytkintä niin kuumeisesti, että auto heilahti sivusuunnassa. Kun hän jarrutti paniikissa, sivuikkunaan roiskui kuraa. Lopulta pyyhkimen kumi alkoi kitistä tuulilasia vasten. Eihän siellä satanutkaan. Hänen silmistään valui kyyneleitä, ja hän tunsi uppoavansa väsymyksen ja surun raskaaseen vyöryyn. Mutta hänen oli syytä keskittyä tiellä pysymiseen, ellei halunnut jakaa ystävänsä kohtaloa.

Auto oli poikittain ajoradalla. Étienne pakottautui hengittämään rauhallisesti, pysäytti tuulilasinpyyhkijän ja tarttui rattiin molemmin käsin. Moottori ulvahti, kun hän painoi kaasupoljinta, ja pyörät sutivat tyhjää. Sitten auto nytkähti ja pääsi takaisin tielle. Étienne tunsi sydämensä sykkeen tasaantuvan. Onneksi näin puolenyön jälkeen ei ollut vastaantulevaa liikennettä.

Hän pakotti katseensa pysymään tiessä. Toivottavasti eteen ei osuisi yöeläimiä. Hän ei halunnut ajaa ketun päälle, sillä hän metsästi kettuja mieluummin ratsain. Samoin oli tehnyt hänen ystävänsä, sillä heitä oli yhdistänyt rakkaus hevosiin. Arthur Capel, tuo ikuinen nuorukainen, joka ei ollut koskaan päässyt eroon lapsellisesta lempinimestään Boy, oli loistava poolonpelaaja – tai siis oli ollut. Boy oli ollut nautiskelija, älykäs ja viehättävä, todellinen herrasmies ja brittidiplomaatti, joka oli ylennetty sodassa kapteeniksi, ja jonka ystäväksi kaikki halusivat. Étienne oli onnekas saadessaan olla yksi Boyn vanhimmista ja parhaista ystäväistä. Siis saatuaan olla...

Étiennen päivettyneelle poskelle vierähti taas kyynel. Hän ei kuitenkaan irrottanut kättään ratista pyyhkiäkseen sitä pois. Hän ei saisi antaa ajatustensa häiritä, mikäli mieli saapua ehjänä Saint-Cucufaan. Tämä matka oli viimeinen palvelus, jonka hän saattoi vainajalle tehdä. Hänen olisi kerrottava kauhea uutinen Cocolle, ennen kuin tämä saisi sen tietoonsa huomenna sanomalehdistä tai jonkun juorukellon puhelinsoitosta. Ei mikään mukava tehtävä, mutta hän halusi täydestä sydäimestään tehdä sen.

Coco oli ollut Boyn suuri rakkaus. Siitä ei ollut epäilystäkään. Ei kenelläkään, eikä varsinkaan Étiennellä. Juuri hän oli esitellyt nuo kaksi toisilleen maatilallaan samana kesänä. Boy oli tullut Royallieuhun hevosten vuoksi – ja lähtenyt sieltä Cocon kanssa. Coco oli ollut silloin itse asiassa Étiennen tyttöystävä. Tai no, itse asiassa hän ei ollut edes sitä. Hän oli vain tyttö, joka esitti kaksimielisiä lauluja Moulinsin varuskuntakaupungin epämääräisessä kapakassa, korjasi päivisin upseerien housuja ja huvitteli näiden kanssa öisin. Herkkä, poikamainen, hyvin sievä, iloinen, hauras ja silti uskomattoman rohkea ja energinen. Täydellinen vastakohta sille *grande dame* -tyylille, jota niin monet belle époquen nuoret naiset tavoittelivat.

Étienne oli pitänyt hauskaa Cocon kanssa ja ottanut hänet luokseen asumaan, kun tämä oli ilmestynyt yllättäen hänen ovelleen. Silti hän ei ollut muuttanut elämässään mitään tytön vuoksi. Aluksi hän ei ollut edes halunnut Cocoa lähelleen, mutta tämä oli yksinkertaisesti vain jäänyt. Vuosi, kaksi vuotta... Étienne ei edes muistanut, kuinka kauan Coco oli elänyt hänen rinnallaan ilman, että oli pitänyt tätä vakavasti elämänkumppaninaan. Itse asiassa vasta Boy oli saanut hänet näkemään Cocon sisäisen

kauneuden ja voiman. Mutta silloin oli ollut jo liian myöhäistä. Silloin hän oli jo lähettänyt matkoihinsa tämän rakastajattarensa, joka oli vain yksi monista, kuten hänen piireissään ennen maailmansotaa oli tapana. Mutta Étiennestä oli tullut Cocon ystävä, ja sellaisena hän pysyisi Boyn viimeisen hengenvedon jälkeenkin. Sen hän vannoi itselleen.

* * *

Hänen pitäisi lopettaa ennen kuin tulisi hulluksi.

Gabrielle oli pyörinyt levottomasti vuoteessaan tuntikausia. Aina välillä hän vaipui näennäisen syvään uneen, josta taas pian havahtui sekavana ja yhä kiinni unessa, jota ei kuitenkaan enää muistanut. Sitten hän tunnusteli sängyn toista puoliskoa tunteakseen tutun vartalon, joka toi hänelle niin paljon turvaa. Mutta tyyny oli tyhjä ja sänky koskematon – ja yhtäkkiä Gabrielle oli taas täysin hereillä.

Aivan niin. Boy ei ollut siellä. Hänhän oli lähtenyt eilen – vai oliko se toissa päivänä – Cannesiin vuokraamaan taloa, jossa heidän oli määrä lomailla yhdessä. Se oli eräänlainen joululahja. Gabrielle rakasti Rivieraa, ja hänelle merkitsi paljon, että mies halusi viettää joulun hänen kanssaan – eikä vaimonsa ja pienen tyttärensä kanssa. Mies oli jopa puhunut avioerosta. Heti kun Boy olisi löytänyt sopivan huvilan, Gabriellekin lähtisi sinne. Mutta mies ei ollut vielä soittanut eikä lähettänyt edes lyhyttä sähköttä ilmoittaakseen päässeensä turvallisesti Etelä-Ranskaan.

Oliko hän kenties muuttanut mieltään?

Gabriellea olivat vaivanneet epäilykset aina siitä asti, kun Boy oli mennyt naimisiin puolisentoista vuotta sitten. Aluksi hän oli

ollut tyrmistynyt miehen valittua vaimokseen naisen, joka oli kaikkea, mitä Gabrielle ei ollut: pitkä, vaalea, kalpea ja ylimielinen, varakas, brittiläinen aristokraatti. Hänen siivellään Boyn oli onnistunut nousta brittiläiseen yläluokkaan. Boy oli kuitenkin päässyt pitkälle ominkin avuin. Porvaristaustaisesta brightonilaisen laivanvarustajan pojasta oli tullut Ranskan pääministerin Clemenceaun neuvonantaja ja Versaillesin rauhankonferenssin jäsen. Mihin hän siis tarvitsi aatelisvaimoa?

Etenkin kun hän ja Gabrielle olivat asuneet yhdessä jo kymmenen vuotta. Gabrielle oli odottanut, että he menisivät jonain päivänä naimisiin. Ja eivätkö he olleetkin hyvä pari? Gabrielle olisi mieluummin ollut muistelematta synkkää ja vaatimatonta alkuperäänsä, mutta hän oli raivannut tiensä kuuluisuuteen. Coco Chanelina hän oli erittäin menestynyt muotisuunnittelija, ja hänestä oli tullut jopa varakas.

Hän oli aloittanut modistina vanhan ystävänsä Étienne Balsanin myöntämän lainan turvin, ja hänen yksinkertaiset mutta tyylikkäätsä luomuksensa olivat herättäneet nopeasti pariisittarien huomion. Hänen päähineissään ei ollut höyheniä eikä muita yliampuvia yksityiskohtia, ja naiset pitivät pelkistetystä tyylistä pitkään muodissa olleen runsaan koristelun vastapainona. Menestyksen sinetöivät hänen Deauvillessa suunnittelemansa väljät merimiespuserot. Gabrielle vapautti naiset korsetista ja puki heidät housuihin. Sitten tulivat maailmansota ja puutteen vuodet. Myös käytännön syistä hän rohkeni suunnitella yksinkertaisia, helppohoitoisia mekkoja edullisesta silkkijerseystä sekä mukavia yöasuja, joissa naiset saattoivat tyylistä tinkimättä paeta pommisuojaan saksalaisten hyökkäyksiä. Aatelisnaiset suorastaan repivät vaatteet hänen käsistään. Itse asiassa lähes

koko aatelisto tungeksi Gabriellen ovella saadakseen pukeutua Coco Chaneliin.

Mihin Boy tarvitsi avioliittoa, kun hänellä oli jo tämän tasoinen nainen? Gabrielle oli edennyt nousujohteisesti ja luonut itselleen maineen. Miten Boy saattoi uhrata suuren rakkautensa uralle, jonka huipun hän oli saavuttanut jo kauan sitten? Gabrielle ei ymmärtänyt sitä eikä tulisi koskaan ymmärtämään. Ja siitä syntynyt suru kalvoi häntä.

Mutta sitten Boy olikin palannut hänen luokseen. Boyn ja Gabriellen side oli vahvempi kuin kultasormukset, joita hän oli vaihtanut lordi Ribblesdalen tyttären Diana Wyndhamin kanssa. Tietysti Gabrielle oli ensin epäröinyt, mutta sitten heittäytynyt miehen syliin. Hän hyväksyisi mieluummin uuden roolinsa rakastajattarena kuin luopuisi miehestä kokonaan. Mitä vikaa heidän järjestelyssään oli? Ei mitään. Vai oliko? Kaikki sujui hyvin, mutta silti epäilykset kaihersivat hänen mieltään.

Boy asui käytännössä erillään vaimostaan ja vietti suurimman osan ajastaan Pariisissa. Siitä huolimatta hänen piti tietysti toisinaan esiintyä vaimonsa rinnalla. Gabrielle antoi Boyn mennä, koska oli varma, että tämä tulisi takaisin. Heidän rakkautensa ylitti kaiken muun. Myrskyistä huolimatta rakkaus oli kestänyt jo kymmenen vuotta eikä kuolisi koskaan. Jos jokin oli tarkoitettu kestäväksi ikuisesti, niin heitä yhdistävä side. Gabrielle oli siitä täysin vakuuttunut. Silti hänen mieleensä nousi silloin tällöin synkkiä ajatuksia kuin itsensä paholaisen lähettäminä. Niin sinäkin yönä.

Gabrielle käänsi kylkeä ja potkaisi peiton pois. Pian hän alkoi tärinästä kylmästä ja veti peiton takaisin leukaansa asti.

Miksi Boy ei ollut ottanut häneen yhteyttä lähtönsä jälkeen?

Saiko joulu hänet ajattelemaan yhdeksän kuukauden ikäistä tytärtään? Oliko ajatus perheestä saanut hänet niin valtoihinsa, että hän oli unohtanut täysin Pariisin liepeille maalaistaloonsa jääneen rakastajattaren? Eikö hän matkustanutkaan Etelä-Ranskaan etsimään taloa Gabriellelle ja itselleen, vaan Cannesiin tekemään sovintoa vaimonsa kanssa? Boy oli puhunut avioerosta ennen lähtöään. Gabriellen mielessä yltyi paniikki. Hän ei saanut enää unen päästä kiinni.

Mutta hän ei noussut ylös, ei sytyttänyt edes yöpöydän valoa eikä yrittänyt lukea kirjaa saadakseen muuta ajateltavaa. Hän antautui demoniensa armoille, liian väsyneenä tekemään mitään muuta. Lopulta uupumus veti hänet takaisin syvälle pimeään ja levottomaan uneen...

Gabrielle heräsi kirskuvaan ääneen. Se oli selvästikin kumirenkaiden kitinää soratiellä, kun pihaan saapuva auto jarrutti. Yön hiljaisuudessa äänet kantautuivat selkeästi Gabriellen makuuhuoneeseen, vaikka ikkuna oli kiinni. Sitten koirat syöksähtivät liikkeelle.

Vielä puoliunessa Gabrielle ajatteli: Boy!

Sisimmässään hän iloitsi ja ajatteli, että Boy oli palannut hakemaan häntä. Boy ei haluaisi Gabriellen tulevan myöhemmin perässä. Gabriellen keho värisi ilosta. Vain Boy saattoi olla niin hullu! Hän rakasti tätä niin paljon. Ihan sama, juhლისivatko he joulua Etelä-Ranskassa vai tässä syrjäisessä huvilassa Saint-Cucufassa. *La Milanaise*, joka kesällä tuoksui syreeniltä ja ruusuilta, oli hieman ankea keskellä Pohjois-Ranskan talvea. Siksi he olivat päättäneet lähteä Rivieralle. Vaikka todellisuudessa ankeaa oli vain siellä, missä he eivät olleet yhdessä. Miksei Gabrielle ollut sitä heti tajunnut?